

SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneša

Jāņa Neimaņa

ATSEVIŠĶĀS DOMAS

lietā Nr. 2022-36-01

**„Par Pilsonības likuma pārejas noteikumu 7. punkta atbilstību
Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”.**

Satversmes tiesa 2023. gada 30. novembrī taisīja spriedumu lietā Nr. 2022-36-01, ar kuru atzina Pilsonības likuma pārejas noteikumu 7. punktu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Atšķirībā no tiesas vairākuma, uzskatu, ka tiesvedība lietā bija izbeidzama. Pilsonības likuma pārejas noteikumu 7. punkta satversmības izvērtējums Senātam nebija nepieciešams administratīvajā lietā, kā arī apstrīdētā norma nebija skatāma tiesiskās vienlīdzības principa kontekstā.

Lietā nebija pienācīgi ievēroti administratīvās lietas apstākļi, kas bija paziņoti Satversmes tiesai.

Satversmes tiesā izskatāmās lietas materiālos atrodas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka 2019. gada 22. novembra lēmums, Administratīvās apgabaltiesas

2021. gada 8. janvāra spriedums, Senāta lēmums – pieteikums Satversmes tiesai. Kā izriet no administratīvajā lietā pārsūdzētā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka 2019. gada 22. novembra lēmuma faktu konstatējošās daļas, pieteicējs 1995. gada 27. jūlijā, aizpildot Latvijas Republikas pilsoņa iesniegumu un Iedzīvotāju reģistra pirmuzskaites veidlapu, apliecinājis, ka nav citas valsts pilsonis. Tomēr vēlāk iestādei atklājies fakts, ka pieteicējam ir bijusi Krievijas Federācijas pilsonība. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka 2019. gada 22. novembra lēmums par Latvijas pilsonības atņemšanu pamatots ar Pilsonības likuma 24. panta pirmās daļas 3. punktu, kas noteic, ka Latvijas pilsonību personai atņem, ja tā, apliecinot piederību pie Latvijas pilsonības vai naturalizējoties, apzināti sniegusi nepatiesas ziņas vai noklusējusi faktus, kas attiecas uz Latvijas pilsonības iegūšanas vai atjaunošanas nosacījumiem.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde lēmumā atsaukusies arī uz Pilsonības likuma pārejas noteikumu 7. punktu, lai pamatotu, ka tās lēmums par pilsonības atņemšanu ir samērīgs, t.i., ka likums pieļauj pārskatīt arī 1995. gadā iegūtu pilsonību. Pilsonības likuma pārejas noteikumu 7. punkts noteic, ka personām, kuras Latvijas pilsonību ieguvušas līdz 2013. gada 1. oktobrim, šā likuma 24. panta trešajā daļā minētais 10 gadu termiņš sākas no 2013. gada 1. oktobra. Pilsonības likuma 24. panta trešā daļa noteic, ka 24. panta pirmās daļas 3. punktā minētajā gadījumā lēmumu par Latvijas pilsonības atņemšanu pieņem, ja nav pagājuši vairāk kā 10 gadi no tās iegūšanas vai atjaunošanas.

Administratīvās apgabaltiesas 2021. gada 8. janvāra spriedumā lasāms, ka Administratīvā rajona tiesa 2020. gada 24. augusta spriedumā, kura argumentiem pievienojusies apgabaltiesa, citstarp secinājusi, ka no pieteicēja iesniegtā eksperta atzinuma neizriet, ka dokumentus Krievijas pilsonības iegūšanai ir aizpildījis un parakstījis pieteicējs (t.i., tos parakstījusi cita persona); Krievijas pilsonības saņemšanai aizpildītajā aptaujas lapā un iesniegumā ir norādīta neprecīza un nepareiza informācija par pieteicēju un viņa ģimenes locekļiem; lietas materiāli nesatur ziņas, ka pieteicējs būtu veicis darbības, lai saņemtu Krievijas pilsoņa pasi. Šim secinājumam pievienojusies Administratīvā apgabaltiesa (*sk. sprieduma 4.6. punktu un 8. punktu*). Administratīvā apgabaltiesa 2021. gada 8. janvāra spriedumā secinājusi, ka pārvaldei nav izdevies pietiekami detalizēti noskaidrot visus apstākļus saistībā ar Krievijas pilsonības piešķiršanu pieteicējam. Līdz ar

to, pēc Administratīvās apgabaltiesas ieskats, Administratīvā rajona tiesa pamatoti, izvērtējot lietā esošos pierādījumus, secināja, ka pieteicējs 1995. gada 27. jūlijā, aizpildot Latvijas Republikas pilsoņa iesniegumu un Iedzīvotāju reģistra pirmuzskaites veidlapu, nav noklusējis faktu, ka ir Krievijas pilsonis. Būtībā tiesas secinātais nozīmējot to, ka pārvaldei šis nozīmīgais fakts netika paziņots, taču lietā nav pierādījumu par to, ka šis fakts tika noklusēts tieši apzināti. Reizē tiesa norādījusi, ka papildu pierādījumus par šiem apstākļiem nav nepieciešams iegūt, jo pat gadījumā, ja tiesa iegūtu pārliecinošus pierādījumus, ka pieteicējs 1995. gadā Krievijas pilsonības iegūšanu noklusēja apzināti, pārsūdzētais lēmums esot jāatceļ kā nesamērīgs. Proti, esot nesamērīgi atņemt pilsonību pēc 25 gadiem no pilsonības iegūšanas brīža, jo pieteicējam esot izveidojušās ģimenes un nodarbinātības saites ar Latviju (*sk. sprieduma 9. un 10. punktu*).

Šos apstākļus pieteikumā Satversmes tiesai atreferējis arī Senāts. Tomēr šajā atreferējumā apstākļi, ka pieteicējs nav zinājis par saņemto Krievijas Federācijas pilsonību līdz 2016. gadam, ka no eksperta atzinuma neizriet, ka dokumentus Krievijas Federācijas pilsonības iesniegšanai ir aizpildījis un iesniedzis pieteicējs, un tas, ka lietas materiālos nav ziņu, ka pieteicējs veicis darbības, lai iegūtu un izmantotu Krievijas pilsoņa pasi, ir ietverti kā Administratīvās apgabaltiesas veiktais samērīguma izvērtējums, bet nevis kā tās norāde uz Pilsonības likuma 24. panta pirmās daļas 3. punkta nepareizu piemērošanu konkrētās lietas apstākļos.

Iepriekšminētā rezultātā Satversmes tiesa izskatīja lietu par Pilsonības likuma pārejas noteikumu 7. punkta satversmību, kas Senātam nebija nepieciešams administratīvajā lietā.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktu pieteikums iesniedzams, ja tiesa, izskatot administratīvo lietu pirmajā instancē, apelācijas vai kasācijas kārtībā, uzskata, ka norma, ko iestāde ir piemērojusi vai kas administratīvajā tiesas procesā būtu jāpiemēro šajā lietā, neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam). No šīs normas izriet, ka tiesas pieteikums nevar būt abstrakts, iesniegts vispārības labā. Tiesa var iesniegt pieteikumu tikai par tādas tiesību normas satversmību, kura ir nepieciešama

lietas izspriešanai. Tiesību norma ir nepieciešama lietas izspriešanā tikai tad, ja tiesa, ievērojot, ka Satversmes tiesa atzītu šo tiesību normu par spēkā neesošu, taisītu citādu tiesas spriedumu nekā, ja tiesību norma paliktu spēkā. Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktā lietotie jēdzieni „norma, ko iestāde ir piemērojusi vai kas administratīvajā tiesas procesā būtu jāpiemēro” ierobežo administratīvajai tiesai nevajadzīgu pieteikumu iesniegšanu. Tādējādi arī Satversmes tiesai nav jānodarbojas ar normas satversmības teorētisku problēmu risināšanu.

Tātad, ja izskatāmajā gadījumā administratīvajā lietā bija konstatēts fakts, ka pieteicējs nebija aizpildījis un parakstījis iesniegumu Krievijas Federācijas pilsonības saņemšanai un par šādas pilsonības piešķiršanu nezināja, tad no tā izriet loģisks slēdziens, ka pieteicējs bija sniedzis patiesas ziņas par to, ka nav citas valsts pilsonis, un ka tādējādi Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei nebija pamata piemērot Pilsonības likuma 24. panta pirmās daļas 3. punktu (un secīgi – arī 24. panta trešo daļu un pārejas noteikumu 7. punktu).

Neskaidrības ar administratīvās lietas izlemšanā piemērotu tiesību normu un tai pakārtotiem (subsumētiem) faktiem noved pie tā, ka Satversmes tiesa taisīja spriedumu, kurā izvērtēta tiesību normu satversmība tādā teorētiskā konstelācijā, kas pieteikumu iesniegušajai tiesai administratīvajā lietā vispār nav nozīmīga.

Piemēram, Satversmes tiesa sprieduma 14. punktā sadala vairākas Latvijas Republikas pilsonību ieguvušu personu grupas: 1) personas, kuras ir noklusējušas faktus un tādējādi ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību līdz 2013. gada 1. oktobrim, iepretim tām personām, kuras tādā pašā ceļā ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību pēc minētā datuma; 2) personas, kuras ir apzināti sniegušas nepatiesas ziņas un tādējādi ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību līdz 2013. gada 1. oktobrim, iepretim tām personām, kuras tādā pašā ceļā ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību pēc minētā datuma.

Taču administratīvajā lietā iestāde savā lēmumā tiešā tekstā norādījusi, ka pieteicējs pirmuzskaites veidlapā norādījis, ka nav citas valsts pilsonis, un tādējādi sniedzis nepatiesas ziņas. Līdz ar to Satversmes tiesas sprieduma 14. - 22. punktā veiktais

izvērtējums par personām, kuras ir noklusējušas faktus un tādējādi ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību, nav saistāms ar administratīvo lietu, kurā tika iesniegts pieteikums.

Lietā nebija nodalāmas atsevišķas personu grupas pēc brīža, kad tās ieguvušas pilsonību, vai prettiesisko darbību izpausmes veida. Tāds dalījums ir pārmēru sīkumains. Pat teorētiski pieņemot, ja Pilsonības likuma pārejas noteikumu 7. punktam būtu nozīme lietas izspriešanā, jo administratīvā tiesa atkārtotā lietas būtisko faktisko apstākļu pārbaudē secinātu, ka pieteicējs Krievijas Federācijas pilsonību 1994. gadā ieguvis paša apzinātu darbību rezultātā un, apliecinot piederību pie Latvijas pilsonības 1995. gadā, apzināti sniedzis nepatiesas ziņas, administratīvajai tiesai būtu jārisina šīs normas piemērojamība uz pieteicēja faktiem.

Pirmkārt, būtu samērā vienkārši secināms, ka pret personām, kuras pilsonību ieguvušas vai atjaunojušas ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu līdz 2013. gada 1. oktobrim, apstrīdētā norma tiesisko seku ziņā ir labvēlīgāka, jo no 1998. gada 10. novembra līdz apstrīdētās normas spēkā stāšanās brīdim šīm personām pilsonību varēja atņemt neierobežotu laiku. Turklāt tā vienādi noregulē ieviestā termiņa skaitījumu uz visām personām, kas tā ieguvušas Latvijas pilsonību.

Otrkārt, normas piemērotājam būtu jāizdara samērīguma apsvērumi.

Tādējādi Satversmes tiesai šajā situācijā nebija pamata pievērsties tiesiskās vienlīdzības principa aizskāruma analīzei.

Tiesnesis*

J. Neimanis

** Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.*